

KURDISCHE TEXTE

gesammelt und herausgegeben von

A. v. Le Coq.

Erster Teil.

Berlin 1903 • Gedruckt in der Reichsdruckerei.

Vorwort.

Als sich im Herbst des Jahres 1901 die vierte Ausgrabungsexpedition des Orientkomitees nach Zengirli vorbereitete, wurde ich eingeladen, mich dieser Expedition als Volontär anzuschließen, um die Sprache der in jener Gegend ansässigen Kurden durch Aufnahme einer Reihe von Texten dem Studium zugänglich zu machen.

Obwohl ich zu jener Zeit mich noch nie mit der Landessprache jenes Teiles Nordsyriens, dem Türkischen, noch auch mit den kurdischen Dialekten beschäftigt hatte und erst während zweier Semester Arabisch und Persisch am Seminar für Orientalische Sprachen gehört hatte, entschloß ich mich, dieser Einladung zu folgen und begleitete die Expedition nach ihrem Bestimmungsort Zengirli, wo ich bis zum Ablauf der ursprünglich von der Leitung des Orientkomitees festgelegten Grabungsperiode verblieb. Meine Zeit widmete ich, nachdem ich etwas Türkisch gelernt, zum Teil den Aufzeichnungen, die hier vorliegen, zum Teil den Grabungsarbeiten. Als nach Ablauf der zuerst stipulierten viermonatigen Grabungsperiode die Leitung der Expedition Weisung erhielt, noch länger in Zengirli zu verweilen, verabschiedete ich mich und begab mich mit meinem kurdischen Lehrer, Jusuf Efendi, über Alexandrette nach Beirut und Damaskus, wo ich von den aufgezzeichneten Texten mit Hilfe von zwei Herren, die des Türkischen und einer europäischen Sprache mächtig waren, Präparationen anfertigte, die mich instand setzen sollten, die Übersetzung später vorzunehmen.

Die erwähnten Herren waren zunächst der armenisch-katholische Priester Herr Johann Baptist Muradian in Beirut, welcher in München studiert hatte und des Deutschen in Wort und Schrift mächtig war, dann Herr Selim R. Khair, attaché au Gouvernement Général, aus Beirut, der mich später nach Damaskus begleitete. Ich ergreife diese Gelegenheit, um diesen beiden Herren nochmals meinen Dank für ihre freundliche Beihilfe auszusprechen.

Die Resultate meiner Bemühungen zerfallen in drei Gruppen, nämlich erstens in Kurmanġi-Texte, die ich in Zengirli bei den dort ansässigen Kurden aufgenommen habe, zweitens in Übersetzungen einiger dieser Kurmanġi-Texte in die Sprache des Zaza-Stammes, nebst einer Sammlung von Redensarten und Wörtern in Zaza, Baba-Kurdisch und westlichem Kurmanġi, welche ich in Damaskus aufzeichnete; drittens in eine kleine Sammlung kurdischer

Manuskripte, die ich von einem Mullah in Eş-Şālihiye erwerben konnte. Die vorliegende Arbeit setzt sich aus drei Bänden zusammen, von denen der erste eine Anzahl der in Zenğirli aufgenommenen Texte in der Urschrift meines Lehrers, des Jusuf Efendi, Ğelika, sowie einen Text im Zaza meines Damaszener Freundes, 'Omar ibn 'Ali, Kōsā, in arabischen Lettern enthält; im Anhang dieses ersten Bandes finden sich die photolithographischen Reproduktionen von zwei schönen kurdischen Manuskripten, nämlich des nūbār des Aḥmed ḫani und des maulid en nebī, vermutlich ein Werk des melā i Bāte*).

Der zweite Band enthält dieselben Texte in Transkription und im Anhang die Zaza-Übersetzung von zweien dieser Texte in Transkription, ferner einige aus dem Türkischen übersetzte Anekdoten in Zaza und in Baba-Kurdisch, nebst einer Sammlung von Redensarten im Zaza und im Baba- und Lolo-Kurdischen; genauere Angaben über den Inhalt sowie über die Entstehung usw. dieser Sammlungen folgen in der Einleitung zum dritten Bande. Der dritte Band endlich wird die Übersetzung der mitgeteilten Texte bringen, soweit sie mir gelungen ist; auch wird er die in den Texten vorkommenden Realien möglichst eingehend behandeln; ein Ergänzungsglossar der neu vorkommenden Worte soll sich daran anschließen.

Nach dieser kurzen Aufzählung des Inhalts liegt mir noch die angenehme Pflicht ob, allen denen, die mir bei meinen Bemühungen Hilfe und Beistand gewährt haben, meinen Dank auszusprechen; von den vielen, denen ich außer den bereits genannten Herren zu Dank verpflichtet bin, war es besonders Herr Prof. Dr. Martin Hartmann, der mich in der zuvorkommendsten Weise durch Angabe von äußerst wichtigen Hilfsmitteln sowie mit den dankenswertesten Hinweisen unterstützte.

Dem Herrn Generalkonsul Dr. Schröder und dem Kanzler-Dragoman Herrn Hoffmann zu Beirut sowie Herrn Konsul Lütticke in Damaskus statte ich gern meinen Dank für vielfach erwiesene Freundlichkeiten ab; besonders verpflichtet fühle ich mich ferner dem Vorsitzenden des Orientkomitees Herrn Geheimrat Prof. Dr. von Kaufmann für sein mir mehrfach bewiesenes Wohlwollen.

Zum Schluß endlich sei mir gestattet, dem Leiter der Expedition, Herrn Direktorialassistenten Prof. Dr. von Luschan, meinen Dank auszusprechen für alles, was ich an Freundlichkeit von seiner Seite empfangen habe.

Berlin, im November 1902.

A. von Lecoq.

*) Vgl. Saba, Recueil de Notices et Récits kourdes S.13, note: «4. Le mevloud Kourmândji est composé par Mouhammed Baté, originaire du Baté dans la province du Hekî-ari.» Für Näheres über den mela-i-Bate vgl. S. 8 desselben Werks.

Kurmāngi- Erzählungen und -Lieder

aufgezeichnet von
Yāyib oylu Yūsib aus Belpuñar
nebst einer Zāzā-Erzählung des
ʿOmar ibn ʿAli aus Čermuq.

فهرست

قسم اول

۱

حكايتان ياغب اوغلي يوسب افندي جلك

صفحه	
۱	حكاى دنيا كوزلى
۴	شيخ موس و اينجه يوسب دسطاني
۸	حكاى رشوان
۱۱	حكاى تشي
۱۴	حكاى عشيرت
۱۷	حكاى كونده

ب

حكايتان جعفر اوغلي سيد افندي بيا

۱۹	حكاى زنبل فروش
۲۱	دستاني ممي عوان
۲۳	دستاني ميري عكاري جبل افا
۳۱	دستاني ياسن بك
۳۹	دستاني ديمز اوغلي كوچك حسن افا
۴۲	حكاى ممي الان
۵۴	حكاى يوسب عزز دو برايه هفه بون
۵۶	دستاني محمد يمن
۵۹	دستاني سودالى
۶۱	دستاني حسين افايه زل

پ

حکایتان علی کوندہ دلك

صفحه

حکای مہی الان ٦٣

حکای زمل فروش ٦٨

ت

حکای حافظ

زمل فروش ٦٩

قسم ثانی

حکایت عمر ابن علی کوسا

حکایت ابراهیم پاشا لفظی ظاننا ٧٢

ذیل

کتاب نوبار لاحد الحانی ١

مولد النبی الهاشمی بلغمہ الکریدی اهل العراقی ٤٩

حکایتان یاغب اوغلی یوسب افندی جلك

بسم الله الرحمن الرحيم

حکای دنیا کوزلی

وخطی زمانده ایزنجکی هبو دوه لاوکه خه هبو شکه خه هبو داککه خه پری هبو فقرا بو
هر وه دوچوه پشطکی ایزکه داتن دوه غروشه دوفرتن به کچن مشبو رویکی دیسا چوه
ایزیکاه بنداریکه طرک فیراه چوه شونه هککی دیه هککی هلانی هاتی مال بره چارشویه
یاهودیکی دوکو فی هککی بده دوکو از نادم یاهود دوکو سد غروش به دیدم دوکو تو به
مندکنی دوکو از دوسد غروش بدم دیسا دوکو تو به مندکنی نهایت پنجه سد غروش بدم
ایزنجی مسکر ایکو ره راست بده دوکو بده پاره پنجد غروش دایه ائی هاتی ره خراه
خرچکر سوه داه دوچوه شونه هیککی دیسا دیه هیککی ائی هاتی داه یاهود پنجد غروش هر وه
هیککی دانی * پنجد غروش دیداه رویکی چنده شکه بر ره یهودراه دهاتی یاهودیه شکفاه
شوراهه دیکرته یکه دوکو مرکه ماه هره شونی طره هیککی دکه برکه بکوله طر کسکی له دینجه
اورکومش دیوه دهره دزدن هکاه دیکه میرک دهره چالکه دیکوله سر دینخمه طر دیه هیککی
بکه نکرا دیکره دینه مال یمدکه هر وه هیککه دیکه ایزنجی دیمره یاهودی شکراره دیوه طر شر
شکه شنک دیوه روه پنجد غروش دینه باهودی دیوه یا طویه شر شکی یا جاکدن نه جمده
شنک شر شدیکه دیشه دیکه دیکلنه سر دل لاوکه ایزنجی دوخون یاهودی ایفاری طه جم
شکه دیوه کانی طره شکه دید بره دیوه کانی سری دیل دیوه لایلی من خوارین دیوه طر
شی دو بوخوه یا دو لاوکه بوکوشی یا جاکدن نه جمده دیوه ازاه شر شکم داپراه لاوکه دیزه
لاوکه رادیکه به شفی درفه دیوه داگده به یاهودفا ایوه بکوشنه دهرین باشارکی نونی حله
رودن لاوکه دل خواری روه پنجد غروش بری خداه دیوینه داپراهه دیمره دیوه راه

۲۰ امي هرتي اسلامبول دهرن ره به دو جاه ديوه براهه ديبل خواري ديوي طوه به فيراداه
 هره ازه به فيداه همم يکه دهره مصره يکشي دهره استنبول ايکي سري خواري داخل
 مصره بوه شاه مصره ميرو بو دولت قوشي بردان چوه سره ايکو سري خواري دانشدي
 دوکو ازمشبو شاشبو به شوندها دبرن برديدان ديسا هاتي له سره لاييکه دانشد دوکو افندي
 نبو لاييکي کبرنه خانکه فشاردين طر برادان ده پخاره راه دهاتي سري لاييکي دانشد لاييکه
 برين کنجي له کبرين پادشامه افه اطاعت کبرين ماه وه شاهلني بکه تو وره ايکي ديبل خواري
 ۲۵ دغرو چوه استنبوله روه پنجسد غروش خه هبو دنيا کوزلي دينخه پنجسد غروش بوه
 هرو پنجسد غروش دبر دنيا کوزلي ديدي دوه رواه سير ديکري شفخه حزار بو حزار
 ديدايه دوچوه جم دنيا کوزلي هيلاکه قوناغه ديشکري پاشيا پاره لايوکه ناته شفکه لايوکه ديسا
 چو جم کچکه دوکو ازاه دمه تو ره ميني ره جمين مره اراقنه حفت سالا مابه دايه لايوکه
 لايوکه فرشياه ديبل ره دفداه کت دوشوت خوه کير داقولداي نکره کبردي افده در لايوکه
 ۳۰ سواه داه رابو ايشه درفايه براهه مسکر پره تونني چوه جم دنيا کوزلي قويداد رويکي
 دوراه مسکر پاره تونني دوکو از سرخه هلتم همم چوه مسکر سه مروه طنه دهاته جم دوکو
 کوداه دهرنه دوکو باقمه مير فاه سفرا فاه قامچا فاه کولکاه ره ماه امي لسر هفه نيني دوکو
 في طره باقمه کي ره وه زوه کشتي سفراه وه ايه پاش کولکاه خه طير افندي اوهره کولکاه که
 دا سرخه کيسي ناوينه سفره کو اجل مبارک درلو درلو طعام بدرين ايکشي له نشد به قامچي
 ۳۵ له فلان دره من دینه هر سه به طره چون في کولک کشانده سرخه له سفره نشد به
 قامچي له خسد دوکو لجم دنيا کوزلي ده دوخازم هاتي باه دنيا کوزلي کولک دايه سرخه
 کيسي نهديد به روه پاره ره دوکامچي ددیزن دوکو دنيا کوزلي جمالکي کوستر سکا
 بشيوز غروش به شفي دهاتي ديکته جم دنيا کوزلي خوه له بو حسرته دوکو ازاه دمه توه
 ميني قاندرمش ديگر دوکو وره پله في سفر نه بله سفره ناه قامچي لخد کو دريکي کيس
 ۴۰ قه توني ده دوخازم چاکي اکلي ايسز ده دوخازم چاکي اکلي ايسز داني رويکي دودا دنيا
 کوزلغا کيفو زوقه کبرن باشي شفکه دنيا کوزلي سفره نشد قامچي لخد قوناغه ده
 دوخازم قوناغه داني لايوکه راوه سرخه نه دنيا کوزلي نه قامچه نه سفره اخي کولک
 داه سرخه لودره کبراه حوزکه ديه مسکر سه کوکرچين لسر پيا بون خه تازي
 کيرين بونه سه کچکاه کتته حوزه مکر کچکي شاه پيراه بونه دزيکي هاتي کنجي
 ۴۵ ايکي برن کولک سرخه کبر کچکاه مسکر مروکي لجم دوداه کنجي خه له کيرن
 فران يا بچوکو ده حوزداه ماه سود خار شودره نمدر قاندرمش کبر کنجي دانه دوه
 قيناد دانه دوکو فناه هلته له کيدره سقلمش بويه توطمش بکه ازي حازرم از کچکاه شاه
 پيرانم هر ايشک ره دست من دهر کچکي لايوکه هلته دوه ناف بقچکي سيفاه سيفکه

- دیکه دده لاویک دیوه کریکي واخي دیوي دنیا کوزلي زه قفاس ماله کرم في زه
- کره کر سیفکه دین دیدي دیسا دیوه مروه هقبکه سیفی زه وانا دبدای دیوي ۵۰
- بهره قونانی دنیا کوزلي بده طینه قونانغه پلانکی هفساریکی دیسطنه سفاه دفروش په
- دنیا کوزلي مسکر سیفته زندن دیوي اوینه ازاه کاه بسطنم طینه سیفکه سه دیکه
- ددی دنیا کوزلي دوخاه دیوه کریکه بالن لیدیکه هفسر دیکه سری نزدونداه دیکشونه
- حتی مصره قام چي سفره هلته دهره مصره شاه مصره قونانگه لاویک بکره کفراه
- دیکشونه خلکی باریکی دینه وه دو باراه طنه افاری جوهر بوش به سری دینخه خبره ۵۵
- ددینه شاه مصره دیوین مرویکی حیوانیکه خیه هی خلکی باریکی طنه اوی دوه باراه
- طینه افاری یم نادی شاه مصره دوکو بانگین ماه وره بانی دیکن دیوي ازی کری خه
- نیل نارم خبر دانیه شاه مصره دوکو ماه به کریفاه وره کر دیکشاند نزدونداه چو جم
- شاه مصره دوکو لاویک تو چا ظالم لئی دیکي یم نادی حیوانه خلکی باریکی طنه تو
- دوداه طینی دیوي ماله من نیی از چربکم لاویک ناسدیکه شاه مصره برایه خه دوکو ۶۰
- خلفت بکه ازی حکایه کرخه زه طراه بیوم دوکو خلفت هرکسک چوه دیکو وخطبکه
- بافکی من هو امی ازنکی دانینه دوفرطنه رویکی بنی جالبکه هیکه دیوینه دینه پنجسد
- غروش دیده یهودیکی دیوي طر اونه مال دینه مال بافین دهره دکا من طر شر شدیکه
- براکي منی دین هی سری اوه دوخوه دل ازی دوخوم برایه من دهره مصره اشی
- دهرمه استبوله دنیا کوزلي هی دینخه پنجسد غروش من اول ایلا اخرنه قدر دیويه ۶۵
- سارلش هفه دیوین دیوه دوه برایه منی رجا دکم سفکه فی کره دی ماه دیسا دنیا کوزلي
- به سفکه دید دیو دنیا کوزلي قونانی عجر چکری دیده برایه خه دنیا کوزلي نکاح دیکه
- تویه کچکی شاه پیران دشوطني کچکی دیه وه هین دنیا کوزلي زنده وه ز برایه خیدن
- امر خده نکاح دیکه چل دوله چل زرنی لحه مار دیکه عمری باش کیفو زوقه داشون
- دهرن یهود دکوشین داکاخه دیکوشین شونداه طنه مصره شکخفا زوقه کیفی دیکرن اوه ۷۰
- کشته بر مرازخه هوشی پکین طمام اولشدر بو حکایه وره کو امی هرني ایکن
- اوجوز اون ید تارخنده یوسف افندی حکاسی مسی کوکله اقدیه طبع اولمشدر
- في ۱۵ ساس ۳۱۷

هدا کتاب نو باد وصالخان رحمة الله

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مَبْدِي هَر عَلِي نَاقِ عَلِيمِ ۛ حَدُوثَنَا وَشُكْرَانِي ۛ
رَبُّو وَي خَالِقِي رَحْمَانِي ۛ كَوْفُصَا حَتَّ بَيَانِ دَايِهٖ لِسَانِي

لِسَانِ دَايِهٖ اِنْسَانِي ۛ هِنْدِي صَلَوَاتِنِ هِي ۛ

لِرَسُولِ مِيهِ اُمِّي ۛ كُوبُونَهٗ پَيْرُوي دِوي ۛ

عَرَبِ كَرْمَا جُورُومِي ۛ رُبَا شِ حَمْدُ وَا صَلَوَاتَانِ ۛ

هَاقِ چِنْدِ كَلَنَهٗ رُلُغَاتَانِ ۛ فَيَكِ خَسْتِنِ اَحْمَدِي خَالِي ۛ

نَاقِي

۲

، نَافِي نُوْبَارِ اِيْجُوْكَانِ دَانِي ، نَهْ رُبُوْصَاحِبِ رَوَاجَا ،
، بَلَكِي رُبُوْجُوْكَ دِرْ كَرْمَانْجَانِ ، وَكِي رُقْرَانِ خَلَاصِرِيْنَ ،
، لِازْمَهْ لِيْوَادِيْ چَاقْ نَسِرِيْنَ ، دَايْتَانِ چَنْدَرَشْ بَلْكَانِ ،
، لِيْوَانِ طَبِيْعَتِ مَدْكَانِ ، دَرِيْ ذَهْنِيْ قَهْ بِيْتِيْنَ ،
، هَرِچِيْ دِيْخُوْنِيْ رَحْمَتِيْ بِيْتِيْنَ ، اَمِيْدِيْ رُطْفَانِ لَانِ ،
، كُوْمَهْ عَمَلِ بَطَالَانِ ، دِرْ وَقْتِيْ دَوْرُوْ دَرْسَانِ ،
، بِيْكِيْ اِنْعَامُ وَاِحْسَانِ ، مَهْ بَدْعَاقَهْ پِيْرِيْ بِيْتِيْنَ ،
، فَاْتِحَا زَمْرُ اَبْجُوْنِيْنَ ، الْقِطْمَهْ فِيْ الْبِحْرِ الْاَلْهِيْجِ الْكَلْفِ ،
، حَتِّيْ تُوْدُوْرُوْ دَرْسَانِ ، نَكِيْ تِكْرَارُ وَاْمَصْرُوْفَانِ ،
، وِدْ دُنْيَايِ تُوْنَا لِيْ ، نَهْ مَشْهُوْرُوْنَهْ مَعْرُوْفَانِ ،